

Podręcznik: Oblicza geografii 3, zakres podstawowy, Nowa Era

Dział I: Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski

1. Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

- a) podaje wartość powierzchni Polski oraz długość granic
- b) wymienia i wskazuje na mapie państwa graniczące z Polską
- c) wskazuje współrzędne geograficzne najdalej wysuniętych punktów
- d) wymienia obszary morskie wchodzące w skład terytorium Polski
- e) wymienia na podstawie mapy tematycznej jednostki tektoniczne Europy
- f) podaje przykłady państw europejskich, które leżą w obrębie różnych struktur geologicznych
- g) przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy
- h) przedstawia podział surowców mineralnych
- i) wymienia nazwy surowców mineralnych i ich występowanie w regionie, w którym mieszka
- j) wymienia cechy ukształtowania powierzchni Polski
- k) określa, w którym pasie rzeźby terenu jest położony region zamieszkania
- l) wymienia czynniki wpływające na klimat Polski
- m) wymienia termiczne pory roku
- n) podaje na podstawie mapy tematycznej długość okresu wegetacyjnego i jego zróżnicowanie w Polsce
- o) wskazuje na mapie wybrane rzeki Polski i podaje ich nazwy
- p) podaje na podstawie mapy główne cechy sieci rzecznej w Polsce
- q) wymienia największe i najgłębsze jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie
- r) wymienia na podstawie mapy największe sztuczne zbiorniki wodne w Polsce
- s) wyjaśnia znaczenie terminu jeziorność
- t) określa położenie Morza Bałtyckiego
- u) charakteryzuje linię brzegową Morza Bałtyckiego
- v) wskazuje na mapie główne zatoki, wyspy i cieśniny Morza Bałtyckiego

2. Ocena dostateczna:

Uczeń:

- a) prezentuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego Polski
- b) przedstawia podział Polski na regiony fizycznogeograficzne i wskazuje te regiony na mapie
- c) prezentuje na podstawie mapy geologicznej przebieg strefy T–T na obszarze Europy
- d) podaje przykłady ważnych wydarzeń geologicznych charakterystycznych dla każdej ery
- e) wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych zasobów surowców mineralnych w Polsce
- f) wymienia nazwy surowców mineralnych występujących w regionie, w którym mieszka
- g) odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski
- h) wymienia na podstawie mapy zlodowacenia w Polsce i ich zasięgi
- i) omawia na podstawie map klimatycznych i klimatogramów cechy klimatu Polski
- j) wymienia masy powietrza kształtujące warunki pogodowe w Polsce
- k) wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce
- l) wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce
- m) wymienia zalety śródlądowego transportu wodnego
- n) omawia na podstawie map tematycznych rozmieszczenie jezior w Polsce
- o) wskazuje na mapie ogólnogeograficznej przykłady poszczególnych typów jezior

- p) omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego
- q) wskazuje najbardziej i najmniej zasolone rejony Morza Bałtyckiego

3. Ocena dobra:

Uczeń

- a) przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski
- b) wymienia i wskazuje na mapie jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski oraz regionu, w którym mieszka
- c) omawia na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej obszaru Polski
- d) omawia znaczenie gospodarcze głównych zasobów surowców mineralnych Polski
- e) przedstawia cechy rzeźby terenu Polski i jej pasowy układ
- f) opisuje na podstawie infografiki formy rzeźby polodowcowej
- g) omawia różnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych i okresu wegetacyjnego w Polsce
- h) porównuje na podstawie mapy klimatycznej zimowe i letnie temperatury powietrza w Polsce
- i) przedstawia przyczyny niedoboru wody w wybranych regionach Polski
- j) opisuje asymetrię dorzeczy Wisły i Odry oraz wyjaśnia jej przyczynę
- k) porównuje na podstawie fotografii i planów jeziora morenowe i rynnowe oraz podaje ich przykłady
- l) opisuje funkcje sztucznych zbiorników wodnych
- m) podaje przyczyny różnego zasolenia wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego
- n) opisuje florę i faunę Morza Bałtyckiego
- o) omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego

4. Ocena bardzo dobra:

Uczeń:

- a) opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy charakterystyczne terytorium oraz granic Polski
- b) omawia na podstawie tabeli i mapy tematycznej główne cechy budowy platformy wschodnioeuropejskiej
- c) omawia na podstawie map geologicznych i różnych źródeł informacji ważniejsze wydarzenia geologiczne we własnym regionie
- d) wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce
- e) omawia wpływ budowy geologicznej na ukształtowanie powierzchni Polski
- f) charakteryzuje poszczególne pasy ukształtowania powierzchni Polski
- g) wykazuje wpływ czynników klimatotwórczych na klimat w Polsce
- h) ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski
- i) podaje skutki niedoboru wody w wybranych regionach kraju
- j) omawia główne typy genetyczne jezior
- k) omawia znaczenie przyrodnicze, społeczne i gospodarcze (w tym turystyczne) jezior i sztucznych zbiorników w Polsce
- l) ocenia stan środowiska przyrodniczego Bałtyku

5. Ocena celująca:

Uczeń:

- a) ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski
- b) charakteryzuje na podstawie informacji z różnych źródeł dowolny makroregion w Polsce
- c) opisuje na podstawie mapy tektoniczno-geologicznej Europy budowę geologiczną Polski na tle europejskich jednostek geologicznych
- d) omawia skutki orogenezy hercyńskiej w Europie
- e) wyjaśnia geologiczne uwarunkowania tworzenia się i występowania surowców energetycznych

- f) identyfikuje związki pomiędzy budową geologiczną Polski i własnego regionu a głównymi cechami ukształtowania powierzchni
- g) porównuje ukształtowanie powierzchni w pasie nizin i pasie pojezierzy oraz wyjaśnia przyczyny tych różnic
- h) przedstawia charakterystykę klimatologiczną wybranego regionu
- i) dokonuje na podstawie informacji z różnych źródeł analizy zasobów wodnych w swoim regionie
- j) przedstawia perspektywy rozwoju żeglugi śródlądowej w Polsce
- k) wyjaśnia, dlaczego północna część Polski ma większą jeziorność niż reszta kraju
- l) omawia działania, które przyczyniają się do poprawy środowiska przyrodniczego wód Bałtyku

Dział II: Ludność i urbanizacja w Polsce

1. Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

- a) podaje aktualną liczbę ludności w Polsce
- b) wskazuje na mapie województwa i ich stolice
- c) wymienia województwa o wysokim i niskim współczynniku przyrostu naturalnego
- d) podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski
- e) podaje aktualną wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce
- f) wymienia na podstawie mapy gęstości zaludnienia regiony silnie i słabo zaludnione
- g) wymienia obszary o dodatnim i ujemnym współczynniku salda migracji wewnętrznych w Polsce
- h) wymienia największe skupiska Polonii na świecie
- i) posługuje się terminami: aktywny zawodowo, bierny zawodowo, bezrobotny, stopa bezrobocia
- j) wyjaśnia znaczenie terminu współczynnik aktywności zawodowej
- k) wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności
- l) wymienia podstawowe jednostki osadnicze
- m) posługuje się terminem wskaźnik urbanizacji
- n) podaje nazwy największych miast Polski
- o) podaje przykłady aglomeracji monocentrycznych i policentrycznych w Polsce
- p) wymienia województwa wysoko i nisko zurbanizowane

2. Ocena dostateczna:

Uczeń:

- a) podaje przyczyny wyludniania się określonych regionów Polski
- b) wymienia poszczególne szczeble podziału administracyjnego Polski
- c) oblicza współczynnik przyrostu naturalnego
- d) porównuje na podstawie wykresu średnią długość życia Polek i Polaków
- e) podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce
- f) omawia zróżnicowanie przestrzenne współczynnika salda migracji wewnętrznych w Polsce
- g) podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce
- h) wymienia czynniki wpływające na aktywność zawodową ludności
- i) podaje różnice między miastem a wsią
- j) prezentuje na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce
- k) wymienia główne funkcje miasta i podaje ich przykłady
- l) charakteryzuje osadnictwo wiejskie w Polsce

3. Ocena dobra:

Uczeń:

- a) omawia na podstawie wykresu zmiany liczby ludności Polski
- b) analizuje zmiany liczby ludności w miastach i na wsiach
- c) omawia na podstawie mapy cechy podziału administracyjnego Polski
- d) analizuje na podstawie wykresu zmiany współczynnika przyrostu naturalnego ludności w Polsce
- e) podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa

- f) wymienia główne bariery osadnicze na obszarze Polski
- g) omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce
- h) wyjaśnia zmiany kierunków migracji wewnętrznych w Polsce
- i) podaje główne kierunki współczesnych emigracji Polaków
- j) oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego
- k) analizuje na podstawie danych statystycznych strukturę zatrudnienia w Polsce
- l) porównuje strukturę zatrudnienia we własnym województwie ze strukturą zatrudnienia w Polsce
- m) określa przyczyny bezrobocia w Polsce
- n) omawia najważniejsze cechy sieci osadniczej Polski
- o) przedstawia czynniki rozwoju miast
- p) opisuje współczesne funkcje wsi

4. Ocena bardzo dobra:

Uczeń:

- a) wyjaśnia przyczyny zmian liczby ludności Polski w latach 1946–2019
- b) omawia na podstawie mapy zmiany liczby ludności w poszczególnych województwach
- c) przedstawia konsekwencje zmian liczby ludności Polski
- d) przedstawia różnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego według województw
- e) omawia przyczyny małej liczby urodzeń w Polsce
- f) omawia główne cechy struktury demograficznej Polski według płci i wieku
- g) omawia na podstawie map tematycznych wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce
- h) przedstawia pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych Polaków
- i) analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski w przedziale czasowym
- j) porównuje na podstawie wykresu współczynnik aktywności zawodowej Polski z wartościami dla wybranych krajów
- k) wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności Polski
- l) omawia różnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia w Polsce
- m) analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i podaje przyczyny jego zróżnicowania
- n) charakteryzuje czynniki wpływające na współczesne przemiany polskich miast
- o) omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce

5. Ocena celująca:

Uczeń:

- a) omawia przyczyny zmian liczby ludności w swoim województwie w XXI w.
- b) prognozuje skutki współczesnych przemian demograficznych w Polsce dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
- c) wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski
- d) omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce
- e) opisuje przykłady wpływu ruchów migracyjnych na rozmieszczenie ludności w Polsce
- f) wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów w naszym kraju
- g) omawia sytuację na rynku pracy we własnej miejscowości (gminie, powiecie)
- h) określa wpływ przemian społeczno-gospodarczych na procesy urbanizacyjne i osadnictwo wiejskie w Polsce

Dział III: Gospodarka Polski

1. Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

- a) wymienia na podstawie mapy obszary o najkorzystniejszych warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce
- b) wyjaśnia znaczenie terminu rolnictwo ekologiczne
- c) wymienia mocne i słabe strony rolnictwa ekologicznego

- d) podaje liczbę gospodarstw ekologicznych w poszczególnych województwach
- e) wyjaśnia znaczenie terminów: system wolnorynkowy, prywatyzacja
- f) wyjaśnia znaczenie terminu innowacyjna gospodarka
- g) wymienia główne działy i wyroby przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce
- h) wymienia najważniejsze rodzaje transportu w Polsce
- i) wyjaśnia znaczenie terminów: węzeł transportowy, terminal transportowy
- j) wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce
- k) wymienia najważniejsze porty handlowe, pasażerskie i rybackie w Polsce
- l) wymienia towary przeładowywane w polskich portach handlowych
- m) wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Polski
- n) wyjaśnia znaczenie terminu infrastruktura turystyczna

2. Ocena dostateczna:

Uczeń:

- a) przedstawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa w Polsce
- b) prezentuje na podstawie wykresu strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce
- c) omawia cechy systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce
- d) porównuje na podstawie wykresu liczbę gospodarstw ekologicznych oraz powierzchnię ekologicznych użytków rolnych w Polsce
- e) omawia cechy polskiego przemysłu przed 1989 r.
- f) podaje cechy przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce
- g) omawia zróżnicowanie przestrzenne gęstości dróg według województw w Polsce
- h) wskazuje na mapie Polski główne drogi wodne – rzeki, kanały
- i) wymienia warunki rozwoju transportu wodnego
- j) przedstawia cechy polskiej gospodarki morskiej
- k) wymienia polskie obiekty znajdujące się na Liście światowego dziedzictwa UNESCO
- l) wymienia główne rodzaje zabytków kultury materialnej i niematerialnej

3. Ocena dobra:

Uczeń:

- a) omawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce
- b) analizuje udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w Unii Europejskiej
- c) przedstawia przyczyny rozwoju rolnictwa ekologicznego
- d) przedstawia i rozpoznaje oznakowanie żywności ekologicznej
- e) podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r.
- f) omawia zmiany zatrudnienia w przemyśle według sektorów własności w Polsce
- g) przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce
- h) podaje przyczyny zmian w polskim transporcie
- i) omawia zróżnicowanie sieci kolejowej w Polsce
- j) charakteryzuje transport lotniczy w Polsce
- k) porównuje na podstawie mapy ruch pasażerski w polskich portach lotniczych
- l) omawia współczesne znaczenie morskich portów pasażerskich w Polsce
- m) omawia strukturę przeładunków w głównych portach handlowych Polski
- n) przedstawia czynniki warunkujące rozwój turystyki w Polsce
- o) prezentuje na podstawie mapy zagospodarowanie turystyczne w różnych regionach Polski

4. Ocena bardzo dobra:

Uczeń:

- a) ocenia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa we własnym regionie
- b) charakteryzuje wybrane regiony rolnicze w Polsce
- c) wskazuje cele certyfikacji i nadzoru żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce
- d) charakteryzuje skutki przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r.

- e) omawia na podstawie informacji z różnych źródeł wartość nakładów na działalność badawczo-rozwojową oraz ich dynamikę w Polsce
- f) uzasadnia potrzebę rozwijania nowoczesnych działów przemysłu
- g) przedstawia przyczyny nierównomiernego rozwoju sieci kolejowej w Polsce
- h) omawia rolę transportu w krajowej gospodarce
- i) określa rolę transportu przesyłowego dla gospodarki Polski
- j) charakteryzuje przemysł stoczniowy w Polsce
- k) przedstawia stan rybactwa i przetwórstwa rybnego w Polsce
- l) omawia znaczenie infrastruktury turystycznej i dostępności komunikacyjnej dla rozwoju turystyki
- m) omawia rolę turystyki w krajowej gospodarce
- n) ocenia walory przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju turystyki wybranego regionu w Polsce

5. Ocena celująca:

Uczeń:

- a) analizuje wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski
- b) przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce
- c) ocenia wpływ przystąpienia Polski do Unii Europejskiej na rozwój przemysłu w naszym kraju
- d) przedstawia hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce
- e) omawia znaczenie głównych węzłów i terminali transportowych w gospodarce kraju
- f) opisuje specjalizacje polskich portów morskich
- g) określa perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w Polsce
- h) określa znaczenie lotnictwa w komunikacji krajowej i międzynarodowej
- i) wykorzystuje mapę i odbiornik GPS do opisanie atrakcji turystycznych na wybranej trasie

Dział IV: Stan środowiska i jego ochrona w Polsce

1. Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

- a) wymienia źródła zanieczyszczeń powietrza w Polsce
- b) podaje przyczyny powstawania smogu
- c) wymienia miasta w Unii Europejskiej najbardziej zanieczyszczone pyłami
- d) wymienia rodzaje odpadów stanowiące zagrożenie dla środowiska
- e) wyjaśnia główne motywy ochrony przyrody w Polsce
- f) wymienia formy ochrony przyrody w Polsce
- g) podaje na podstawie danych statystycznych liczbę obiektów będących poszczególnymi formami ochrony przyrody

2. Ocena dostateczna:

Uczeń:

- a) przedstawia wielkość emisji ważniejszych zanieczyszczeń powietrza w Polsce
- b) podaje przyczyny zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych
- c) wskazuje na mapie przykłady parków narodowych, krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w Polsce

3. Ocena dobra:

Uczeń:

- a) charakteryzuje na wybranych przykładach zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w Polsce
- b) przedstawia konsekwencje emisji zanieczyszczeń powietrza
- c) wymienia przyczyny degradacji gleb
- d) opisuje walory wybranych parków narodowych
- e) wymienia proekologiczne działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego

4. Ocena bardzo dobra:

Uczeń:

- a) wymienia sposoby ograniczenia zanieczyszczenia atmosfery
- b) analizuje produkcję odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce według województw
- c) wyjaśnia różnice w sposobie ochrony przyrody w parkach narodowych i rezerwach przyrody
- d) wymienia przykłady współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony przyrody

5. Ocena celująca:

Uczeń:

- a) wykorzystuje aplikację GIS do analizy stanu zanieczyszczenia powietrza w swoim regionie
- b) uzasadnia konieczność podejmowania globalnych działań na rzecz ochrony atmosfery
- c) uzasadnia konieczność własnych działań na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego